

**§ 175   Regionala utvecklingsnämndens återkopplingsrapport på
planeringsförutsättningar 2024-2027
RUN 55-2023**

Sammanfattning

Regionala utvecklingsnämnden har att lämna återkoppling på planeringsförutsättningar för perioden 2024-2027. Planeringsförutsättningar för perioden 2024-2027 med tillhörande bilagor är ett tjänstepersonförslag som presenterades vid kick-off den 16 maj 2023, och ligger till grund för den fortsatta beredningen av förslag till regionplan 2024.

Information om planeringsförutsättningarna samt bilagor lämnades vid regionala utvecklingsnämndens sammanträde den 23 maj samt vid nämndens sammanträde den 15 juni.

Vid regionala utvecklingsnämndens sammanträde den 15 juni fördes dialog inför nämndens återkopplingsrapport på planeringsförutsättningar 2024-2027 där möjlighet till inspel inför det fortsatta beredningsarbetet lämnades.

Nämndernas återkopplingsrapporter utgör respektive nämnds inspel inför fortsatt beredning av förslag till kommande regionplan. I återkopplingsrapport ska respektive nämnd redogöra för:

- Nämndens bidrag till fullmäktiges mål och uppdrag,
- Nämndens planerade verksamhetsförändringar,
- Nämndens inriktning för kompetensförsörjning,
- Bedöma om den föreslagna ekonomiska ramen för nämnden är tillräcklig, och vid svar nej beskriva vad nämndens plan för hållbar ekonomi och prioritering av resurser,
- Nämndens investeringsplanering, samt
- Nämndens övriga synpunkter.

Nämndernas återkopplingsrapporter ligger utöver detta till grund för de styrdialoger som hålls under hösten mellan regionstyrelsen samt respektive nämnds presidium och förvaltningschef.

Förslag till regionala utvecklingsnämndens återkopplingsrapport på planeringsförutsättningar 2024-2027 har upprättats. Regionala utvecklingsnämndens återkopplingsrapport överlämnas till regionstyrelsen inför fortsatt beredning av regionplan 2024.

Regionala utvecklingsnämndens återkopplingsrapport utgör även grundläggande anvisningar och prioriteringar till förvaltningen inför regionala utvecklingsförvaltningens fortsatta planeringsarbete för år 2024, till dess att regionala utvecklingsnämndens nämndplan för 2024 fastställs i december.

Efter arbetsutskottets behandling av ärendet och så har nytt underlag till ärendet inkommit - En komplettera bilaga till Planeringsförutsättningarna 2024, daterad 2023-08-21.

Förslag till beslut

Richard Carstedt (S) föreslår bifall i enlighet med arbetsutskottets förslag till beslut, lydande: Regionala utvecklingsnämnden fastställer upprättat förslag till återkopplingsrapport på planeringsförutsättningar 2024-2027 samt överlämnar återkopplingsrapporten till regionstyrelsen.

Beslut

Regionala utvecklingsnämnden fastställer upprättat förslag till återkopplingsrapport på planeringsförutsättningar 2024-2027 samt överlämnar återkopplingsrapporten till regionstyrelsen.

Expedieras till

Regionstyrelsen
Anders Byström, t.f. regional utvecklingsdirektör
Regionala utvecklingsnämndens ledningsgrupp
Katrine Andersson, verksamhetsutvecklare

Beslutsunderlag

- §95 RUN AU Regionala utvecklingsnämndens återkopplingsrapport på planeringsförutsättningar 2024-2027
- FÖRSLAG 2023-08-14 RUN AU Återkopplingsrapport för nämnd på planeringsförutsättningar
- Katrine Anderssons tjänsteskrivelse 2023-08-07
- Bilaga 1 kap 6 Interna beredningsmöten med politik
- Bilaga 2 kap 6 Dialogmöten i centrala ledningsgruppen
- Bilaga 3 kap 6 Kick off planeringsförutsättningar samt styrdialoger
- Bilaga 4 Investeringsplan Region Västerbotten 2024-2027 (planeringsförutsättningar) 2023-04-11
- Bilaga 5 kap 6 Återkopplingsrapport för nämnd på planeringsförutsättningar
- Kompl bilaga, UTKAST Regionplan 2024-2027 230626 Maj försl mål och utfall
- Kompletterande bilaga till Planeringsförutsättningar 2024

Katrine K Andersson
Regional utveckling stab

Regionala utvecklingsnämndens återkopplingsrapport på planeringsförutsättningar 2024-2027

RUN 55-2023

Sammanfattning

Regionala utvecklingsnämnden har att lämna återkoppling på planeringsförutsättningar för perioden 2024-2027. Planeringsförutsättningar för perioden 2024-2027 med tillhörande bilagor är ett tjänstepersonförslag som presenterades vid kick-off den 16 maj 2023, och ligger till grund för den fortsatta beredningen av förslag till regionplan 2024.

Information om planeringsförutsättningarna samt bilagor lämnades vid regionala utvecklingsnämndens sammanträde den 23 maj samt vid nämndens sammanträde den 15 juni. Vid regionala utvecklingsnämndens sammanträde den 15 juni fördes dialog inför nämndens återkopplingsrapport på planeringsförutsättningar 2024-2027 där möjlighet till inspel inför det fortsatta beredningsarbetet lämnades.

Nämndernas återkopplingsrapporter utgör respektive nämnds inspel inför fortsatt beredning av förslag till kommande regionplan. I återkopplingsrapport ska respektive nämnd redogöra för:

- Nämndens bidrag till fullmäktiges mål och uppdrag,
- Nämndens planerade verksamhetsförändringar,
- Nämndens inriktning för kompetensförsörjning,
- Bedöma om den föreslagna ekonomiska ramen för nämnden är tillräcklig, och vid svar nej beskriva vad nämndens plan för hållbar ekonomi och prioritering av resurser,
- Nämndens investeringsplanering, samt
- Nämndens övriga synpunkter.

Nämndernas återkopplingsrapporter ligger utöver detta till grund för de styrdialoger som hålls under hösten mellan regionstyrelsen samt respektive nämnds presidium och förvaltningschef.

Förslag till regionala utvecklingsnämndens återkopplingsrapport på planeringsförutsättningar 2024-2027 har upprättats. Regionala utvecklingsnämndens återkopplingsrapport överlämnas till regionstyrelsen inför fortsatt beredning av regionplan 2024.

Regionala utvecklingsnämndens återkopplingsrapport utgör även grundläggande anvisningar och prioriteringar till förvaltningen inför regionala utvecklingsförvaltningens fortsatta planeringsarbete för år 2024, till dess att regionala utvecklingsnämndens nämndplan för 2024 fastställs i december.

Förslag till beslut

Regionala utvecklingsnämnden fastställer upprättat förslag till återkopplingsrapport på planeringsförutsättningar 2024-2027 samt överlämnar återkopplingsrapporten till regionstyrelsen.

Bedömda resultat och konsekvenser

Återkopplingsrapport utgör redogörelse för hur regionala utvecklingsnämnden kan bidra till regionplan 2024 utifrån de förutsättningar som i nuläget är kända. Eventuella förändringar av förutsättningar för planeringsperioden kan medföra behov av anpassningar i kommande beslut.

Resurser och finansiering

I planeringsförutsättningar för perioden 2024-2027 som presenterats vid kick-off den 16 maj 2023 finns preliminärt förslag till budgetram för nämnderna. Inom ramen för beslut om regionplan 2024 som fastställs i slutet av november kommer slutliga budgetramar att fördelas. Eventuella justeringar i förslag kan innebära behov av prioriteringar som kan omhändertas i regionala utvecklingsnämndens nämndplan 2024 som beslutas i december 2023, samt ev andra beslut.

Jämställdhet

I förslag till återkopplingsrapport finns beskrivet om de tre hållbarhetsdimensioner som genomsyrar den regionala utvecklingsstrategin som ligger till grund för Region Västerbottens tillvaratagande av uppdraget som regionalt utvecklingsansvarig aktör: Den ekologiska, den sociala och den ekonomiska. Social hållbarhet handlar om att skapa jämlika och jämställda samhällen utan orättfärdiga skillnader och där alla människors lika värde står i centrum. Med social hållbarhet avses jämställdhet och mångfald inklusive integration och andra sociala dimensioner. Verksamheten utgår från grundprincipen om alla människors lika värde och organisationen arbetar långsiktigt med mångfald, jämställdhet och jämlikhet. I nämndplan för 2024, i strategier som stödjer det regionala utvecklingsuppdraget och i förvaltningens verksamhetsplanering omhändertas detta vidare.

Beredningsansvariga

Katrine K Andersson, verksamhetsutvecklare stab för regional utveckling

Beslutsunderlag

Planeringsförutsättningar 2024-2027

Bilaga 1 kap 6 Interna beredningsmöten med politik

Bilaga 2 kap 6 Dialogmöten i centrala ledningsgruppen

Bilaga 3 kap 6 Kick off planeringsförutsättningar samt styrdialoger

Bilaga 4 kap 6 Investeringsplan Region Västerbotten 2024-2027

Bilaga 5 kap 6 Återkopplingsrapport för nämnd på planeringsförutsättningar

Kompl bilaga, UTKAST Regionplan 2024-2027, 230626 Maj försl mål och utfall

Beslutet expedieras till

Regionstyrelsen

Anders Byström, Tf regional utvecklingsdirektör

Regionala utvecklingsförvaltningens ledningsgrupp

Katrine Andersson, Verksamhetsutvecklare regionala utvecklingsförvaltningen

Regionala utvecklingsnämndens återkoppling på Planeringsförutsättningar 2024 – 2027 till regionstyrelsen

Regionala utvecklingsnämnden

Rapport för återkoppling på planeringsförutsättningar

Regionala utvecklingsnämndens bidrag till fullmäktiges mål och uppdrag

Regionala utvecklingsnämnden är regionalt utvecklingsansvarig aktör och bidrar genom sin roll till bättre förutsättningar och möjligheter för regional utveckling i länet tillsammans med andra aktörer. Som regionalt utvecklingsansvarig intar nämnden rollen av att leda, utveckla, följa upp och samordna det regionala utvecklingsarbetet i länet som en aktör som förmår och har kapacitet att leda i förändring.

Rollen som regionalt utvecklingsansvarig regleras genom ett antal förordningar och uppdrag. Den regionala kraften hämtas från den regionala utvecklingsstrategin (RUS), och det statliga uppdraget vägleds av nationell strategi för en regional hållbar utveckling 2021-2030. Den regionala utvecklingsstrategin 2020-2030 genomförs genom de samlade insatserna av aktörer i alla sektorer. Strategin visar vägen för en önskvärd utveckling i Västerbotten fram till år 2030. Regionala utvecklingsnämnden ansvarar även för andra strategier, bland annat det regionala trafikförsörjningsprogrammet, den regionala innovationsstrategin, strategi för smart specialisering och den regionala digitala agendan samt har ansvaret för att upprätta och fastställa länsplaner för regional transportinfrastruktur.

I regionala utvecklingsnämndens uppdrag finns ansvaret för regional kulturverksamhet samt regional kollektivtrafik. Nämnden bidrar till en hållbar regional utveckling i fördelningen av regionala tillväxtanslaget. En viktig uppgift kopplad till det regionala utvecklingsansvaret är att besluta om användningen av vissa statliga medel för regional utveckling, bland annat investeringar i regionala utvecklingsprojekt och företag. Regionala utvecklingsnämnden hanterar även statliga medel för kulturverksamhet inom kultursamverkansmodellen, samt har uppföljnings- och utvecklingsansvar för medel för folkbildning inom ramen för överenskommelse med Folkbildning Västerbotten.

Många insatser i det regionala utvecklingsarbetet sker tillsammans med och via aktörer från övriga delar av den offentliga sektorn, akademin, näringslivet och det civila samhället. Nämnden har även att representera Region Västerbotten och länet genom att bedriva påverkansarbete i nationella och internationella sammanhang. Vidare har nämnden ansvar för att organisera samverkan med länets kommuner inom regional utveckling.

Nämndens bidrag till regionens mål och uppdrag specificeras genom att varje regionmål bryts ner och konkretiseras i delmål för nämnden. Delmålen anges i nämndplanen. Framtagande av delmålen utgår från den regionala utvecklingsstrategin för Västerbotten 2020-2030 och andra sakområdesstrategier för länets utveckling, även från nationella uppdrag. Delmålen revideras årligen baserat på den uppföljning som verksamheten gjort

och de erfarenheter och lärande som skett under året. Det regionala utvecklingsuppdraget utövas med utgångspunkt i riktningen som anges i RUS.

RUS tar sin utgångspunkt i de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Dessa är en konkretisering av innehållet i de tre hållbarhetsdimensionerna: den ekologiska, den sociala och den ekonomiska. Samtliga mål i Agenda 2030 inkluderas i RUS:ens två övergripande hållbarhetsmål: En levande plats och En cirkulär plats. En levande plats är samhället där människor vill stanna, för ett kortare besök eller hela livet. Det är platsen med goda förutsättningar för att besöka, växa, arbeta och bli gammal. En cirkulär plats hanterar klimatomställningen samt skapar ekonomiska möjligheter och infrastruktur på ett sätt som samtidigt tar hand om naturresurserna och ekosystemen för att Västerbotten ska vara en levande plats för framtida generationer.

I länet finns naturresurser, förnybara energikällor, forskning, kunskap, ett drivet näringsliv, civilsamhälle och invånare, som ger Västerbotten en fördel i att utveckla beredskap för klimatförändringarna samt ställa om till ett cirkulärt samhälle med minskade klimatutsläpp och bevarande av biologisk mångfald. Att gå före i omställningen mot ett miljömässigt hållbart samhälle bidrar också till ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv och ökad attraktivitet, något som är grundläggande för den regionala utvecklingen. Därmed bidrar det till att länet får fler och växande företag, fler arbetstillfällen och fler invånare, vilket ger ökade skatteintäkter och bättre möjligheter till offentlig välfärd. Regionala utvecklingsinsatser bidrar till att länet blir en föregångare i denna omställning.

- Det regionala utvecklingsansvaret: Nämnden strävar efter att utveckla arbetssätt, öka kompetensen, fördjupa kunskaperna om länets förutsättningar samt stärka hållbarhetsintegreringen och arbeta strukturerat med genomförandet av det regionala utvecklingsuppdraget.
- Arbetsmarknad: Verka tillsammans med arbetsmarknadens aktörer med i huvudsak platsmarknadsföring och integration.
- Digitalisering: Verkar för bättre förutsättningar för att tillvarata potentialen i digitalisering och öka kunskaperna om digitaliseringens möjligheter inom länets näringsliv, akademi, civilsamhälle, och kommuner. Nämnden ansvarar också för arbetet med att koordinera bredbandsinsatser i regionen.
- Ekonomi: Genom det regionala utvecklingsuppdraget verkar nämnden för hållbar tillväxt och utveckling i länet, samt tillvarata potentialen till tillväxt som skapas genom den etablerings- och investeringskraft som råder i länet. Genom ökad inflyttning genereras mer skatteintäkter till Region Västerbotten. Genom det arbete som görs för att bidra till förutsättningar för regional finansiering, bidrar nämnden till resursskapande och kapacitetsbyggnad för hela länet.
- Energi: Verka för en långsiktigt hållbar energiförsörjning med låg klimatpåverkan samt bidra till förutsättningar för den gröna omställningen
- Externa relationer och strategisk platsutveckling: Utveckla den strategiska platsutvecklingen för att stödja, utveckla, kommunicera och marknadsföra regionens dragningskraft.
- Infrastruktur: Bereda och implementera Länstransportplanen i syfte att utveckla transportsystemet för att förbättra tillgängligheten för de som bor och verkar i länet.

- Internationalisering: Stödja länets näringsliv genom insatser för att underlätta export, etableringar och internationella investeringar.
- Kollektivtrafik: Insatser för att öka kollektivtrafikens andelar av det motoriserade resandet, öka andelen fordonskilometer som sker med förnyelsebara drivmedel och öka tillgängligheten till kollektivtrafik. I nämndens verksamhet finns den regionala kollektivtrafikmyndigheten.
- Kompetensförsörjning: Bidra till en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning i länet och på länets arbetsmarknad.
- Kultur: Bidra till förnyelse, mångfald och utveckling av kulturverksamheter och kulturprojekt i linje med de regionala och nationella kulturpolitiska målen
- Medarbetare: Säkerställa att förvaltningen har en god arbetsmiljö och en ledning och styrning som bygger på tillit, delaktighet och respekt mellan arbetsgivare och medarbetare.
- Miljö och klimat: Nämnden ska verka för en cirkulär ekonomi och bioekonomisk tillväxt med hållbart värdeskapande från skog, mark och vatten.
- Näringslivsutveckling: Samverka med länets kommuner och länets övriga aktörer för att förbättra villkoren för regionens näringsliv och skapa förutsättningar för etableringar och omställning.
- Regional finansiering: En effektiv och strategisk finansiering av utvecklingsinsatser och investeringar som tydligt bidrar till hållbar regional utveckling i hela länet.
- Regional innovationsledning: Stärka kapaciteten till innovation hos aktörer i Västerbotten.
- Regional turism: Bidra till utvecklingen av en hållbar besöksnäring i länet.
- Samhällsplanering: Insatser för samordning och ökad samverkan mellan och med länets kommuner inom bland annat VA, avfall, räddningstjänst, plan och bygg samt regional/rumslig planering.
- Smart specialisering: Arbetsätt där aktörer i bred samverkan tar tillvara potential för ekonomisk transformation inom områden där Västerbotten har särskilda möjligheter.
- Utbildning: Stödja länets kommuner i arbetet för livslångt lärande utifrån det regionala kompetensförsörjningsuppdraget.

Nämndens planerade verksamhetsförändringar

En hållbar regional utveckling för hela länet

Västerbottens län rymmer stora inomregionala skillnader, både vad gäller förutsättningar, behov, utmaningar och möjligheter. Regionala utvecklingsnämnden och dess förvaltning ska se till de förutsättningar som råder på olika håll i Västerbotten i uppdraget att utveckla hela länet. Detta kan innebära behovs- och situationsanpassade insatser utifrån de lokala och regionala förutsättningar som råder.

Den regionala utvecklingspolitiken präglas av flernivåstyre. De vägval som görs på europeisk, nordisk och nationell nivå har stor betydelse för länets möjligheter till hållbar

utveckling. Den europeiska sammanhållningspolitiken har här en stark påverkan på de svenska regionerna, inte minst genom strukturfondernas finansiering av regional utveckling. Att fortsätta bedriva nationellt och internationellt påverkansarbete är därför av fortsatt stor vikt för länets utveckling för att säkerställa förutsättningar för en hållbar tillväxt i länet. Den påverkansagenda som fastställdes i slutet av 2022 stödjer detta arbete, genom att bryta ut frågor av politisk karaktär med hjälp av den regionala utvecklingsstrategin, aktuella politiska tendenser samt erfarenheter och rekommendationer från sakkunniga och förtroendevalda vid Region Västerbotten och vid kommunerna i Västerbotten.

Ett aktivt och närvarande påverkansarbete för att främja så goda förutsättningar som möjligt för Västerbotten att växa efter 2028 behöver därför inledas redan under 2024.

Ett uppdrag som fullgörs tillsammans med andra

Grunden för regional utveckling i Västerbottens län läggs på en rad olika sätt. Regional utveckling i Västerbotten och EU:s strukturfonder inom sammanhållningspolitiken i Övre Norrland är starkt sammankopplade. Regionala utvecklingsstrategin (RUS) länkar samman länets förutsättningar med de övergripande målen för sammanhållningspolitiken, alltså EU:s regionala tillväxtpolitik. RUS:en ligger därmed till grund för hur medel ska användas inte bara på regional nivå utan även för EU:s strukturfondsprogram, där Västerbotten ingår. En ny programperiod inleds från 2028. Arbetet med att påverka utformningen av de kommande programmen måste därför inledas nu för att bidra till de bästa möjliga förutsättningarna för en växande region på längre sikt. Genom påverkansarbete, inspel, informationsinsatser och kunskaps spridning bidrar Region Västerbotten till bättre förutsättningar för länets och Region Västerbottens utveckling efter 2028. Region Västerbotten och regional utveckling behöver därför fortsätta att vara oförtröttligt aktiva och närvarande där framtiden formas. Uppstarten av att skriva fram nästa programperiod startar redan nu, vilket tarvar resurser genom de krav som ställs på gott förankringsarbete och dialoger.

Samtidigt befinner vi oss i uppstarten av den pågående programperioden – något som ställer krav på verksamheten att möta upp och vara tillgängliga i informationsinsatser, stöd till sökanden, och beredning av inkomna ansökningar inför projektbeslut. Det innebär periodvis en hög belastning på verksamheten i samband med exempelvis utlysningar.

Regional finansiering förmerar resurser

Region Västerbotten har en viktig roll som finansiär av investeringar i hållbar regional utveckling i länet och ska satsa medlen där den bedöms göra mest nytta. För att rikta medlen rätt behöver de som ansöker om medel ges stöd och förutsättningar att utforma sina insatser på ett ändamålsenligt sätt. Som grund för regionala utvecklingsnämndens arbete med detta finns en beslutad Agenda för hållbar regional finansiering, senast beslutad 2023. En viktig prioritering för kommande år är att fortsätta utveckla verksamhetens arbete med regional finansiering för hållbar regional utveckling. Det finns potential till synergier och ökat lärande genom en samordnad utveckling av uppföljningsprocesserna för de projekt som nämnden finansierar och nämndens verksamhetsplan. Fortsatt arbete med behovsanpassade företagsstöd är också av stor vikt.

I juni 2022 beslutade regeringen att utse Rickard Carstedt till ordförande för strukturfondspartnerskapet för det regionala programmet för Europeiska regionala utvecklingsfonden och de regionala handlingsplanerna i det nationella programmet för Europeiska socialfonden+. Från och med 2023 ansvarar Region Västerbotten för huvudsekretariatet i Strukturfondspartnerskapet Övre Norrland.

Strukturfondspartnerskapet har en självständig myndighetsuppgift när det gäller prioritering av godkända ansökningar. Det innebär att de ska prioritera de ansökningar som godkänts av förvaltande myndigheter, samråda med Region Norrbotten och Region Västerbotten och kontinuerligt följa upp och utvärdera arbetet.

EU:s nya sammanhållningspolitik och de nya programmen som Västerbotten omfattas av kommer påverka arbetet med den regionala finansieringen. Exempelvis har andelen EU-medfinansiering för projekt inom vissa program minskat i samband med detta från 50 procent till 40 procent, vilket bedöms tydligt öka anspråken på regional finansiering. Det kommer därför att vara särskilt prioriterat att stödja och vara rådgivande till länets aktörer för att finna annan extern finansiering utanför den regionala finansiering som möjliggörs genom de nya programmen.

En avgörande del i att lyckas med det regionala uppdraget är att, via olika typer av extern finansiering, bibehålla och utöka nämndens kapacitet för att möjliggöra fler och större utvecklingsinsatser. I detta avseende har regionala utvecklingsnämnden en annan roll än den som nyss beskrivits, nämligen att vara aktiv som utförare genom att tillsammans med andra driva förändrings- och utvecklingsarbeten med stöd av extern finansiering. Under planeringsperioden ska därför ett effektivt arbetsätt för att bättre genomföra och omhänderta resultat av projekt ha säkerställts.

Samverkan med länets kommuner för regional utveckling

Nämnden har, som inledningsvis nämnts, ett ansvar att samverka med länets kommuner om regional utveckling. Denna samverkan är av största vikt för en långsiktig hållbar regional utveckling i Västerbotten. Regionala utvecklingsnämnden har av regionfullmäktige uppdraget att ansvara för samverkansstrukturer kring regionala utvecklingsfrågor mellan Region Västerbotten och länets kommuner. För planeringsperioden finns överenskommelse om samverkan mellan Region Västerbotten och länets femton primärkommuner.

Genom överenskommelse om samverkan med länets kommuner om regional utveckling samlar Region Västerbotten styrka och kraft i genomförandet av det regionala utvecklingsuppdraget. Grunden för detta är tillit, förtroende och respekt. Det bygger på en ömsesidig förståelse för behovet av samverkan, vikten av nära dialog och styrkan i att tillsammans arbeta för gemensamma ställningstaganden och prioriteringar. En gemensam handlingsplan samlar överenskomna prioriteringar och ställningstaganden.

Utvecklade former av samverkan på lokal, regional, nationell och internationell nivå kommer sannolikt att påverka nämndens verksamhet under kommande planeringsperiod. Inte minst sker samarbete och samordning i allt större utsträckning utanför Sveriges gränser.

Samverkan med länets kommuner behöver emellertid beakta de variationer i behov och förutsättningar som finns hos respektive kommun. Ett prioriterat område under

planeringsperioden är att tillsammans med kommunerna utveckla former, nivåer och gemensamma insatsområden där man behöver samlas. Exempelvis så kommer samordning i samhällsplaneringsfrågor sannolikt att vara en allt större framtida fråga för Västerbotten.

Omställning

Norra Sverige är mitt uppe i en samhällsomställning som saknar historisk jämförelse. Det finns inget facit, och det finns inga tidigare exempel att ta lärdom av utan Region Västerbotten leder den regionala utvecklingen i förändring. Omställningen sker snabbt, på bred front, och aktörer inom regional utveckling behöver öka farten för att hinna med. Region Västerbotten behöver fortsatt kroka arm med offentlig sektor, akademi, näringsliv, civilsamhälle, regionalt kulturliv och invånare för att ta vara på de möjligheter som finns här just nu att stärka länets förutsättningar för framtiden. Förväntningar finns om en regional utveckling som ökar länets tillväxt för att bidra till att Västerbottens invånare ska bli fler, samt att länets näringsliv, akademi, civilsamhälle och offentliga aktörer ska stärkas. Samtidigt måste regional utveckling bidra till att utjämna de svåra ekonomiska utmaningar som Region Västerbotten står inför de kommande åren.

Regional utveckling bidrar i sitt uppdrag genom att stärka de förutsättningar som kan utjämna och dämpa den nedåtgående utvecklingen för att så snart som möjligt vända uppför backen. För att detta ska vara möjligt, krävs uthållighet de närmsta åren som av allt att döma kommer att vara ekonomiskt utmanande, och mod att redan nu fatta beslut som innebär att nästa planeringsperiod inleds med de bästa möjliga förutsättningar.

Den regionala utvecklingsstrategin visar vägen för hur aktörer tillsammans i länet ska arbeta för en hållbar utveckling och hur den regionala finansiering som regionala utvecklingsnämnden beslutar om ska fördelas. De två övergripande hållbarhetsmålen En levande plats respektive En cirkulär plats, tar sikte på de globala målen i Agenda 2030.

Genom den omfattande nyindustrialisering som sker i norra Sverige som kopplas till fossilfri produktion och elektrifiering kan norra Sverige bli ledande i den globala klimatomställningen. En förutsättning för att detta ska vara möjligt är en väl fungerande samverkan mellan lokal, regional och nationell nivå. Som ett led i att stödja detta arbete har Tillväxtverket fått i uppdrag att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja och skapa goda förutsättningar för den pågående nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.

Region Västerbotten samordnar det regionala utvecklingsarbetet i Västerbotten genom att stödja, samla och driver insatser för Västerbotten inom ramen för sitt regionala utvecklingsuppdrag. Inom uppdraget ligger även att samordna insatser tillsammans med andra regioner. Den unika samverkansstruktur som Region Västerbotten och länets kommuner byggt upp tillsammans, stärker samverkan på lokal nivå och förmerar de insatser som enskilda aktörer bidrar med.

Fortsatta insatser för att underlätta för företagsetableringar i länet behövs, likväl som stöd till länets företag att nå ut på den internationella marknaden och att attrahera investeringar till Västerbotten.

Att öka kommunerna och regionens attraktivitet som en plats med goda möjligheter att leva ett rikt och stimulerande liv med möjligheter till bildning, kultur och eget skapande är av central betydelse för Västerbottens utveckling. Det sker i nära samarbete med urfolket samerna, nationella minoriteter, professionella kulturskapare, nationella kulturmyndigheter och kulturaktörer i de nordiska och arktiska länderna.

Omställningen till en cirkulär ekonomi är en förutsättning för att skapa det hållbara samhälle som Region Västerbotten ska bidra till. Region Västerbotten ska i samverkan med andra genomföra livsmedelsstrategin, i synnerhet de områden där Region Västerbotten har en utpekad roll. Andra insatser är att bidra till förverkligandet av den regionala skogsstrategin. Den växande skogliga bioekonomin är en tillgång för länets fortsatta utveckling, och ett viktigt led i omställningen mot biobränsle. Fortsatta satsningar på "gröna energislag" kommer att göras under perioden liksom insatser för förståelsen av de ökade energibehoven i norr. Region Västerbotten ska även verka för en fortsatt utveckling av en hållbar cirkulär industri. Insatser knutna till digitalisering stärker förutsättningarna för omställning till en cirkulär ekonomi. Under perioden kommer nämnden vara drivande i arbetet för regional och lokal mobilisering för att hantera samhällsomsättning till följd av nya investeringar och etableringar i klimatförändringens spår, ett arbete där Region Västerbotten och Region Norrbotten krokar arm.

Under planperioden ska verksamheten stärka arbetet och samverkan med kommuner inom området samhällsplanering. Region Västerbotten har en samordnande roll och fokus kommer vara på att erbjuda stöd och kunskap till kommuner och skapa former för erfarenhetsutbyte mellan kommuner inom VA, avfall, räddningstjänst, plan och bygg. Det finns ett behov av att inom ramen för det som är regional fysisk planering samordna samhällsplaneringsfrågor både internt men även med andra aktörer i länet. Sannolikt kommer området rumslig fysisk planering att utvecklas och vara ett bärande inslag i det regionala utvecklingsuppdraget.

Utbildning, arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Kompetensförsörjningen är av avgörande betydelse för den regionala utvecklingen och för möjligheterna att hantera den demografiska utmaningen. De stora etableringar och åtföljande investeringar som sker till följd i regionen, förutsätter tillgång till en god kompetensförsörjning som kan möta upp ett samhälle i snabb förändring. De satsningar som görs, kommer även att ställa andra krav på offentliga aktörer att möta upp i samhällsomställningen. År 2022 fick Region Västerbotten som regionalt utvecklingsansvarig i länet ett tydligare ansvar för länets arbete med att hantera kompetensförsörjningsutmaningarna i förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete (2022:1095). Region Västerbotten ska "fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet och tillhandahålla bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt". Regional utveckling hos Region Västerbotten tar fram Agenda för kompetensförsörjning för att svara upp mot det ökade ansvaret och bidra till att ge större kraft att hantera de utmaningar som Västerbotten står inför. Den agenda för kompetensförsörjning som beslutades av regionala utvecklingsnämnden i december 2022 lyfter särskilt tre utvecklingsområden:

- Gott arbetsgivarskap och kompetensattraktion
- Livslångt lärande och rustad för arbetslivet
- Sammanhållet kompetensförsörjningsarbete

Nämndens uppdrag med utgångspunkt i det regionala kompetensförsörjningsuppdraget är att fortsätta driva och utveckla samverkan i länet för en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning. Det sker genom fortsatta insatser för ett utbildningsutbud som möter arbetsmarknadens behov och utvecklade former för distansundervisning i länet. Därtill kommer ett antal projekt med olika typer av insatser bedrivs för att både attrahera ny arbetskraft till länet och bättre tillvarata den tillgängliga arbetskraftens kompetens.

De insatser som kommer att behöva vidtas under planperioden är mångfacetterade. Det behövs nya invånare i Västerbotten för att möta behovet av fler och stärkta kompetenser. Inom samtliga sakområden ska Västerbottens ställning som en attraktiv region att leva och vistas i stärkas. Besöksnäringen är en bransch av särskild vikt för regionens attraktivitet. Under 2023 utreds långsiktiga regionala förutsättningar att marknadsföra Västerbotten som en attraktiv region, något som bedöms kunna ligga till grund för framtida insatser.

Det räcker inte med att bli fler i Västerbotten för att möta kompetensförsörjningsutmaningen. Den påverkar möjligheter till samverkan, nya etableringar, utvecklingsinsatser och även upprätthållande av ordinarie verksamhet. På sikt påverkar detta även förutsättningarna för regional utveckling i länet, men det påverkar redan i högsta grad genomförandet av välfärdsuppdrag och möjligheterna till att kunna ta vara på den samhällsomställning och potentiella tillväxt som nu erbjuds. De samlade insatser som fordras för att möta utmaningarna är av olika karaktär. Att bli fler i Västerbotten är det sannolikt inte möjligt för att möta det samlade behovet i tid. Andra insatser behövs, exempelvis översyn av arbetssätt och se över möjliggörande verktyg som kan minska konsekvenserna av kompetensförsörjningsutmaningen. Här är digitalisering, AI och innovation viktiga insatsområden.

De människor som är tillgängliga, behöver alla tas tillvara utifrån de förutsättningar, kompetenser och förmågor som de besitter för att möta kompetensförsörjningsutmaningen. Detta kan göras på olika sätt. Flexibla utbildningsformer och kompetensutveckling skapar en god kapacitet för snabb omställning och livslångt lärande i Västerbotten. Ökad samverkan mellan arbetsgivare, mellan sektorer, främjande av kunskap och informationsutbyte, spridande av goda exempel krävs också. För att attrahera kompetens och behålla medarbetare behöver satsningar även göras på det goda arbetsgivarskapet, både i länet Västerbotten och inom Region Västerbotten. Samordnande insatser krävs för att ta tillvara och skapa plats för de människor som finns tillgängliga i den befintliga arbetskraften, som står lite längre från arbetsmarknaden men som kan och vill bidra utifrån sina förutsättningar. Det finns även ett behov av insatser för matchning, då det finns en stor grupp som arbetar i ett yrke som inte matchar deras utbildning.

Västerbotten som platsen för ett gott liv

För ett hållbart växande Västerbotten där människor vill bo, leva och verka, behöver invånarnas behov och bild av vad som utgör ett gott liv mötas. Barn och unga bör tidigt ges förutsättningar att vara delaktiga i att utforma sin framtid.

Kulturverksamheten bidrar till hållbara och attraktiva livsmiljöer, skapar förutsättningar för bildning, livslångt lärande och kreativitet, samt är en bransch som bidrar till sysselsättning och ekonomisk utveckling. Region Västerbotten ska driva

kulturutvecklingen i länet enligt den riktning som kulturplanen anger. För att göra det behöver verksamheten vara ledande eller samordnade inom vissa områden, och särskilt följa upp, synliggöra och verka för externa resurser inom andra. Nämndens verksamhet ska skapa möjligheter att utveckla utbud samt metoder för att skapa delaktighet för de regionalt finansierade verksamheterna. Det ska också skapas utrymme för nya aktörer att verka. Det är därmed angeläget att bedriva ett utvecklingsarbete som syftar till att ge plats för regionala variationer, och genomföra insatser som på sikt skulle kunna stärka förutsättningarna för utökade statliga kulturanslag till regionen. Från nationell nivå har det aviserats förändringar inom kulturområdet som kan komma att påverka förutsättningarna för regional kulturverksamhet under planperioden och nämndens förutsättningar att genomföra sitt uppdrag.

Västerbotten ligger i traditionellt samiskt område. Sápmi och urfolket samernas kultur och kulturarv är en viktig del av norra Sveriges samlade kulturuttryck. Insatser som tillgängliggör och synliggör denna kultur är därför särskilt angelägna, bland annat i form av etablering av samiska centra.

Civilsamhällets roll för ett kulturliv och regional utveckling som främjar allas rätt till kulturupplevelser, bildning och möjligheten att utveckla sina skapande förmågor är viktig och behöver tas tillvara. Efter pandemin och effekterna av pandemin så har kultursektorn i länet inte återhämtat sig. En ihållande lågkonjunktur kommer sannolikt påverka sektorn under de kommande åren och påverka större kulturinstitutioner som enskilda kulturskapare. Särskilda stödstrukturer behöver utvecklas som kan bidra till att återuppta engagemanget inom den ideella sektorn, men även skapa förutsättningar för barn och ungas deltagande i kulturlivet.

Det finns vidare även ett behov av att tydliggöra och stärka folkbildningens roll i det regionala utvecklingsarbetet och folkbildningens betydelse för den framtida kompetensförsörjningen i länet.

En ny säkerhetspolitisk situation

Det nya säkerhetspolitiska läget lämnar avtryck inom de flesta av regionala utvecklingsnämndens ansvarsområden. Det tar sig bland annat uttryck i att säkerhet och rådgivning är av allt större vikt – vad gäller livsmedelsförsörjning, råvarutillgång, energiförsörjning, säkerhet inom infrastruktur såsom transportstråk men även bredband. Den nya säkerhetspolitiska situationen medför även en ökad närvaro i norra Europa utifrån nationella intressen, något som påverkar flertalet sakområden inom regional utveckling på olika sätt. Arbetet med att stärka civilförsvarsförmågan både nationellt och regionalt ställer nya krav på de ordinarie verksamheterna, som exempelvis Folkbiblioteken i varje kommun, att kunna verka även om omvärldsläget försämras. Det är av intresse att regional utveckling bidrar till en stärkt beredskap och resiliens i tider av relativt lugn för att stärka kapacitet och rådgivning i tider av kris.

Rusta för framtidens lösningar och utmaningar

En fortsatt utveckling och implementering av innovativa, särskilt digitala lösningar behövs. För att kunna tillvarata digitaliseringens möjligheter behöver Region Västerbotten verka för en fortsatt utbyggnad av bredband i syfte att ge goda grundförutsättningar. Den regionala digitaliseringsstrategin för Västerbotten 2022-2030

utgör grunden för samordnade utvecklingsinsatser. Den tar sin utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin, och ska kopplas samman med relevanta strategier och program på europeisk och nationell nivå. Viktiga områden kommer vara insatser för att öka den digitala delaktigheten i samhället och öka kunskapen hos företag, offentliga organisationer, civilsamhälle och allmänhet om hur digitaliseringens möjligheter på olika sätt kan användas för att främja en hållbar utveckling. Datadriven innovation, affärs- och verksamhetsutveckling och Artificiell Intelligens (AI) kommer vara särskilt viktiga delar i detta.

De inomregionala skillnaderna i länet vad gäller förutsättningar och behov är en styrka likväl som en utmaning. Regionala utvecklingsnämnden har i maj 2023 fastställt en smart specialiseringsstrategi, S3 Västerbotten Roadmap for Smart Economic Transformation, för att fokusera insatser för en smart ekonomisk transformation för hållbar utveckling. Under kommande planperiod kommer fokus ligga på att implementera strategin.

För att stärka näringslivets konkurrenskraft och länets attraktivitet ska fortsatta insatser ske för att underlätta för företagsetableringar och attrahera investeringar för en hållbar regional utveckling i hela länet, samt stödja företag i att nå ut på den internationella marknaden. Av särskild vikt är det att stödja den växande energi- och batteribranschen i länet, vilket bland annat sker genom framtagandet av en interregional strategi för kompetensförsörjningen i batteribranschen och insatser för ett systematiskt planeringsarbete för elförsörjning. Likaså stöd till det i länet gemensamma elektrifieringslöftet för att ställa om de regionala godstransporterna till eldrift. Vilka energikällor som kommer att vara avgörande för att stödja omställningen till en långsiktigt hållbar utveckling är kanske inte ens kända idag – omvärldsbevakning, samverkan med akademi och näringsliv är därför central i det fortsatta arbetet. Under året kommer arbetet med att ta fram en strategi för elförsörjning att avslutas.

Även insatser för livsmedelsnäringen och skogsnäringen i länet är aktuella frågor under kommande period. Fortsatt behov av ökad rådgivning när det gäller livsmedelsförsörjningen är prioriterat, inte minst ur ett rådgivningsperspektiv och ett säkerhetspolitiskt läge där den egna livsmedelsförsörjningen i händelse av kris av olika slag är en förutsättning för ett fungerande samhälle. Är förutsättningarna otillräckliga i tider av relativt lugn, så kommer de inte att räcka till i tider av kris heller.

Inom ramen för det regionala utvecklingsuppdraget ska nämnden vidare bidra till de insatser som sker inom ramen för främjandesystemet med inkubatorer, testarenor, finansiärer och rådgivningsinsatser för nya entreprenörer och befintliga företag. Även insatser för stärkt samverkan och erfarenhetsutbyte mellan länets olika näringslivskontor.

Flexibla utbildningsformer och kompetensutveckling skapar en god kapacitet för snabb omställning och livslångt lärande i Västerbotten. Här behöver Region Västerbotten inom ramen för det regionala kompetensförsörjningsuppdraget samla och samordna länets aktörer.

Kollektivtrafik och infrastruktur i Västerbotten

Den regionala kollektivtrafiken ska binda samman länet och skapa goda förutsättningar för länets invånare att kunna arbeta, utbilda sig, ta del av vård och samhällsservice samt kunna resa på fritiden. Kollektivtrafiken har också en avgörande betydelse för att minska

länets utsläpp av växthusgaser. För det krävs insatser för att kollektivtrafiken ska vara attraktiv och tillgänglig för att därigenom få fler invånare att övergå från resor med bil eller flyg till resor med buss och tåg. Därtill behövs en fortsatt omställning till förnyelsebara drivmedel. De beslut som har fattats för att hantera kostnadsutvecklingen för förnyelsebara drivmedel på kort sikt ska så snart som möjligt ersättas av fortsatta satsningar mot fossilfria marktransporter.

Nära samverkan med kommuner och andra aktörer inom länets kollektivtrafiksystem är en förutsättning för att nå de miljömål som gäller för Västerbottens län. Under planeringsperioden ska verksamheten samordna insatser för att nå målen i det regionala trafikförsörjningsprogram som ska revideras i början av planperioden. Den gemensamma beställningscentralen för serviceresor ska utvecklas med målsättning att verksamheten ska hålla en god kvalitet och uppnå en ökad grad av samordning. Utökad samverkan med länets kommuner skapar underlag för en hållbar utveckling för länets serviceresor.

Ett fortsatt aktivt påverkansarbete för elektrifiering av Tvärbanan är viktigt för att möjliggöra att persontågstrafiken på den idag ej elektrifierade delen av Tvärbanan ska kunna bedrivas med eltåg. Den tågstrategi som vid tidpunkten för denna återkopplingsrapport är i en berednings- och beslutsprocess, ska lägga grunden för en långsiktigt hållbar utveckling av tågtrafiken i norra Sverige.

Den framtida tågtrafiken har stor betydelse för den regionala utvecklingen, men innebär samtidigt betydande åtaganden från Region Västerbotten när det gäller finansiering av tågtrafik.

Regionala utvecklingsnämnden ansvarar även för länets samlade infrastrukturplanering. Transportinfrastrukturen ska möjliggöra för arbetspendling, kompetensförsörjning av medarbetare och hög tillgänglighet med så korta restider som möjligt. Det ska också möjliggöra för länet att vara en föregångare i omställningen till fossilfria gods- och persontransporter, och stödja ökad tillgänglighet och regionförstoring. Länstransportplanen anger den strategiska inriktningen för länets transportinfrastruktur för perioden 2022-2033. Under planeringsperioden sker insatser för att samordna och följa upp genomförandet av denna tillsammans med Trafikverket. Verksamheten ska arbeta vidare i samarbetet kring den botniska korridoren för att driva fram färdigställandet av hela Norrbottenstråket samt en elektrifiering av tvärstråket.

Särskilt prioriterat under perioden är att fortsatt hantera de utmaningar som industrietableringarna i norr ställer på en väl utbyggd infrastruktur och insatser för att klara en grön omställning. För detta behövs goda möjligheter till transport via järnväg och sjöfart. De stora etableringar som sker, skapar även möjligheter för små och medelstora företag att växa eller etablera sig. En viktig förutsättning är en väl fungerande infrastruktur för gods- och persontransporter. Av särskild vikt är även de förändrade prioriteringar och komplexitet som följer av en förändrad säkerhetspolitisk global ordning, där i synnerhet öst-västliga transportstråk fått ökad betydelse för att knyta samman Norge, Sverige och Finland.

Därtill ska verksamheten ha en fortsatt aktiv roll i internationella forum och samarbeten av betydelse för utvecklingen av länets transportsystem, såsom samarbetet för Botniska korridoren, Kvarkenrådet, CPMR:s transportgrupp (Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe) och projektet Trans-Baltic för hållbara godstransporter i

Östersjöområdet, samt fortsätta att bedriva ett aktivt påverkansarbete på EU-nivå genom bland annat Europaforum Norra Sverige (EFNS).

Övergripande stöd och strategisk utveckling

Regionala utvecklingsnämnden fastställer även strategier och agendor som ska stödja det regionala utvecklingsarbetet. Dessa strategier och agendor ger ytterligare inriktningar för prioriteringar. Några exempel på sådana strategier och agendor är Regional utvecklingsstrategi för Västerbottens län 2020-2030, den regionala kompetensförsörjningsstrategin 2022-2030, S3 Västerbotten Roadmap for Smart Economic Transformation, Regional innovationsstrategi för Västerbottens län 2022-2030, Strategi för hållbar besöksnäring i Västerbotten, Agenda för hållbar regional finansiering, för att nämna några.

Under den kommande planeringsperioden ska ett nytt regionalt trafikförsörjningsprogram beslutas, därtill ska en översyn av den regionala utvecklingsstrategin för Västerbottens län genomföras under mandatperioden. Under perioden kommer det även vara prioriterat att fortsatt fördjupa och utveckla omvärldsbevakning och analys i ett flernivåperspektiv från EU till de lokala samhällen som finns i länets olika städer, lands- och glesbygder.

Prioriterat är även att fortsatt utveckla ägarstyrning och samarbete med de bolag som ägs av Region Västerbotten bolag samt övriga delägare. Den verksamhet som bedrivs inom bolagen spänner över områden som exempelvis kollektivtrafik, kulturverksamhet, näringslivs- och innovationsfrämjande, digital verksamhetsutveckling samt tillhandahållande av regionalt nät.

Nämndens inriktning för kompetensförsörjning

Regionala utvecklingsnämnden har ett dubbelt uppdrag vad gäller kompetensförsörjning. Det regionala kompetensförsörjningsuppdrag som åvilar nämnden att möta upp Västerbottens läns samlade behov av kompetensförsörjning har beskrivits här ovan. Genom att bland annat attrahera nya invånare till Västerbotten – till olika branscher, olika arbetsgivare – så skapas bättre förutsättningar även för verksamheter inom Region Västerbotten att ta del av exempelvis medflyttande. Det är främst genom regional utveckling som kompetensförsörjningsutmaningen kan mötas. Genom insatser för att matcha kompetens, stödja flexibla utbildningsvägar, samverka med andra offentliga aktörer bidrar regional utveckling även till potentiella framtida medarbetare kan komma att välja Region Västerbotten som framtida arbetsgivare.

Regionala utvecklingsnämnden har även ett uppdrag som arbetsgivare och anställande myndighet att kompetensförsörja den förvaltning som i första hand tillvaratar nämndens uppdrag. Nämnden har under den senaste planeringsperioden prioriterat ett tillitsfullt förhållningssätt för ledning och styrning mellan arbetsgivare och medarbetare som bygger på delaktighet, förtroende och respekt. Fortsatta insatser inom detta område är av största vikt för att stärka Region Västerbottens attraktivitet som arbetsgivare – dels för att attrahera nya medarbetare, men även för att behålla medarbetare. Mot bakgrund av kommande beslut om prioriterade åtgärder som syftar till besparingar, redan fattat beslut om anställningsstopp samt de förändringar i arbetsmiljö genom flytt

och införande av flexibla arbetsplatser som genomförts under senare tid, förutses ett stort behov av framtida åtgärder och insatser för att stärka arbetsmiljö, behålla medarbetare, tillvarata medarbetares kompetens samt säkerställa delaktighet och inflytande.

I den kunskapsintensiva och specialisttunga verksamhet som regional utveckling utgör, så är medarbetaren den enskilt viktigaste resursen som finns att tillgå för att fullgöra nämndens uppdrag. Där andra verksamheter har högspecialiserad utrustning, spjutspetsforskning inom behandling, så bärs regional utveckling i Västerbotten av de medarbetare som utgör nämndens förvaltning. Förvaltningen består i hög utsträckning av specialister som bär stora ansvarsområden, alternativt ett färre antal generalister som stödjer och samordnar samtliga verksamheter. De kostnader som uppstår när medarbetare av olika anledningar väljer att lämna Region Västerbotten är höga. I form av kostnader för nyrekrytering när så bedöms verksamhetskritiskt, kostnader för introduktion, men i synnerhet genom den kompetensförlust och förlorad fart i det regionala utvecklingsuppdraget som uppstår med en förlorad medarbetare. För att kunna fullgöra det regionala utvecklingsuppdraget på det bästa sätt, måste Region Västerbotten uppfattas som och vara det självklara valet för de människor som aktivt vill vara med och forma det framtida Västerbotten.

Är den föreslagna ekonomiska ramen för nämnden tillräcklig? JA/NEJ Vid svar NEJ, vad är nämndens plan för hållbar ekonomi och prioriteringar av resurser

Nej. Regionala utvecklingsnämnden prognosticerade per april månad 2023 en budgetavvikelse om minus 51 miljoner kronor, något som i sin helhet förklaras av kollektivtrafikverksamheten som följd av bland annat ökade drivmedelskostnader.

I planeringsförutsättningarna 2024–2027 framgår att utgångspunkten för ekonomiska ramar per nämnd/styrelse varit föregående års ram med beslutade budgetförändringar. För regionala utvecklingsnämnden var detta kopplat till utfördelning av tidigare beslutad lönepott, slutlig bedömning av personalomkostnadspålägget, omfördelning till följd av tidigare beslutad förtroendepersonsorganisation samt införande av det digitala verktyget för verksamhetsplanering Stratsys. Förändringar under 2023 har inneburit en minskad budgetram på 0,5 miljoner kronor jämfört med fördelad ram i regionplan.

För år 2024 föreslås en minskning med 3.1 miljoner i planeringsförutsättningarna enligt tidigare beslut där finansiering av ett digitalt projekt och Norrbotniabanan upphör, samt ytterligare minskning av budgetram med 8 miljoner kronor till följd av fullmäktigeuppdrag knutna till administrativa tjänster.

Fullmäktigeuppdragen lyder i Regionplan 2023 *"Kartlägga tjänster, funktioner som kan optimeras, arbetsuppgifter som kan effektiviseras och delar där ambitionen kan sänkas, alternativt pausas"* samt uppdrag att *"Kartlägga och optimera samverkans- och mötesstrukturer för att frigöra tid och/eller minska bemanning."* Vid nämndens sammanträde i september väntas beslut fattas om åtgärder för att genomföra besparing motsvarande 8 miljoner kronor.

Kollektivtrafikbolagen Norrtåg och Länstrafiken i Västerbottens budgeterade behov av driftbidrag uppgick till 47 miljoner kronor mer än vad Region Västerbotten budgeterat för år 2023. Detta innebar ett utgångsläge vid 2023 års början där det krävdes åtgärder

på 47 miljoner kronor för att nå en budget i balans. Vid tidpunkten för upprättande av delårsrapport per april, prognosticerar Länstrafiken i Västerbotten ett ökat behov av driftbidrag på 12,6 miljoner kronor jämfört med budget. Dels på grund av ökade trafik kostnader, men till viss del även minskade biljettintäkter. Norrtåg i sin tur lämnade prognos om minskat behov av driftbidrag på 5,1 miljoner kronor jämfört med budget till följd av ökade biljettintäkter och pausad trafik Lycksele. Detta ger ett totalt prognosticerat underskott för nämnden på 51 miljoner kronor.

Ekonomiska ramar för regionala utvecklingsnämnden i planeringsförutsättningarna 2024-2027 uppgår till 415,7 miljoner kronor (413 miljoner år 2023). Förslaget till budget för regionala utvecklingsnämnden utgår från föregående års ram samt under 2023 beslutade budgetförändringar. Utifrån prognosticerat underskott 2023 innebär förslaget till budget en väldigt stor utmaning för regionala utvecklingsnämnden att hantera. Mellan 2021 och 2022 ökade Region Västerbottens kollektivtrafikkostnader med 26,5 procent och mellan 2022 och 2023 prognosticeras kostnaderna öka med ytterligare 14,6 procent. Detta är väsentligt högre än vad nämndens budget för kollektivtrafikverksamheten räknats upp.

Vad gäller kostnadsutvecklingen inom kollektivtrafiken, så är det i stor utsträckning avhängigt faktorer där regionala utvecklingsnämnden saknar rådighet och möjlighet att väsentligen påverka kostnadsutvecklingen för exempelvis drivmedel. I vart fall på kort sikt. De avtal som ligger till grund för kollektivtrafik löper över långa avtalsperioder. De verktyg som huvudsakligen står till förfogande är justering av taxa för den egna regiontrafiken, vilket ytterst är ett fullmäktigebeslut berett av regionala utvecklingsnämnden. Sådana åtgärder förutsätter dock samråd och samsyn med de övriga norrlandslänen, då Region Västerbotten tillsammans med de tre norrländska regionerna samverkar om resande och biljetter. Stora justeringar av taxa/biljettpriser kan även påverka resandet och därigenom minska biljettintäkter i slutändan, vilket gör verktyget som sådant trubbigt. Under 2023 har taxan för kollektivtrafik justerats och höjts vid två tillfällen för att möta kostnadsutvecklingen.

Ett annat verktyg är att påverka utbudet av resor. Även här är regionala utvecklingsnämndens möjligheter att väsentligen påverka utbudet av resor begränsade på kort sikt, till följd av den så kallade Västerbottensmodell som utgör grunden för den kollektivtrafik i Västerbotten som upphandlas via Länstrafiken i Västerbotten. Västerbottensmodellen bygger på en omfattande samverkan med de övriga femton finansierarna av länets kollektivtrafik – nämligen länets kommuner. Förändringar av trafikutbud har dessutom en stor påverkan på länets infrastruktur, förändringar kan påverka möjligheter till arbetspendling, jämställda villkor att resa, regionens attraktivitet som en plats att besöka, bo och verka i, för att inte tala om möjligheterna till en hållbar region där det kollektiva resandet uppfattas som det bästa alternativet att resa. En god och tillgänglig kollektivtrafik samt infrastruktur är en grundförutsättning för en hållbar regional utveckling av länet.

Regionala utvecklingsnämnden, har som tidigare beskrivits, vidtagit åtgärder under 2023 för att möta den skenande kostnadsutvecklingen. Vid två tillfällen har regionala utvecklingsnämnden berett och föreslagit regionfullmäktige att besluta om taxejusteringar inom kollektivtrafiken. Ytterligare en åtgärd som vidtagits, har varit att föreslå regionfullmäktige att möjliggöra för Länstrafiken i Västerbotten att inom ramen för de upphandlade trafikavtalen frångå krav på HVO i de trafikavtal som finansieras av Region Västerbotten. Förslag till beslut innefattar även att regionala utvecklingsnämnden kan fatta beslut om återgång till HVO vid senare tillfälle om

förutsättningarna förändras. Där Region Västerbotten är ensam finansiär, skulle detta kunna verkställas efter sådant beslut. Omfattar avtalen trafik där det finns andra finansiärer utöver Region Västerbotten, så behöver även övriga medfinansiärer fatta beslut om övergång. Exempelvis Norrlandskustens trafik. I underlagen för beslut framgår att byte av drivmedel skulle ses som en tillfällig åtgärd för att hantera en oerhört ansträngd ekonomi, men att målet ska vara att återgå till fossilfri trafik när läget har förändrats. Bland de konsekvenser som lyfts fram av förvaltningen, så bedöms miljömålen i både det regionala kollektivtrafikprogrammet i allmänhet samt de miljömål som Region Västerbotten själv fastställt för markbundna transporter och kollektivtrafik i synnerhet påverkas.

Utöver ovan, pågår utredning av priser och produkter i syfte att både öka kollektivt resande och minska kostnaderna för bolagens finansiärer.

Norrbotniabanan saknar finansiering från Region Västerbotten som ägare efter 2023. Region Västerbottens åtagande och ansvar för bolaget kvarstår dock. Norrbotniabanan AB har påkallat behov om ägarsamråd för principiella ställningstaganden avseende eventuell medfinansiering, tidplan och organisation för byggande av Norrbotniabanan.

Nämndens investeringsplanering

Investeringar som påverkar nämndens verksamhet sker främst inom ramen för Region Västerbottens konstverksamhet. Region Västerbotten behöver investera i systemstöd anpassat för att leva upp till de förordningar och avtal som finns kring konst i offentliga miljöer. Ramen är beviljad under 2023 men på grund av förseningar hos upphandling hotar investeringen att behöva göras under 2024, samma år som det befintliga systemet släcks ned. I övrigt ligger i planen löpande reinvesteringar, exempelvis i teknik för filmverksamheten. Föreslagen investeringsplan bedöms inte ha en väsentlig påverkan på nämndens driftbudget

Nämndens övriga synpunkter

Norra Sverige befinner sig för närvarande i en samhällsomställning som saknar historisk motsvarighet sett till omfattning, komplexitet och hastighet i skeenden. Behov av samverkan och dialog för att samla och samordna resurser är stora då gemensamma och koordinerade insatser behöver genomföras på nationell, regional och lokal nivå. Tillvaratas möjligheterna som samhällsomställningen och nyindustrialiseringen erbjuder, så finns en enorm potential till tillväxt i norra Sverige.

Det innebär, bland mycket annat, en potential till ökade skatteintäkter som kan hjälpa till att finansiera välfärdsuppdragen. Även Region Västerbottens samlade välfärdsuppdrag. För att möjliggöra detta, behöver olika aktörer samordna sina insatser för ökad kapacitet. Det handlar bland annat om bostadsbyggande, infrastruktur, att förmedla bilden av Västerbotten som en region som är attraktiv att besöka och leva i.

Tas dessa möjligheter inte tillvara, riskerar den fulla potentialen av vad som nu sker gå förlorad. I värsta fall leder det till stora negativa konsekvenser som kommer att påverka länet och Region Västerbotten för lång tid framåt.

En framgångsfaktor för Region Västerbotten är att bygga vidare på och utveckla den samverkan som är etablerad med regioner, kommuner, myndigheter, näringsliv, akademi och civilsamhälle. Befintliga samverkansstrukturer inom/utom länets och landets gränser behöver värnas, därtill behöver andra samverkansstrukturer och former för samordning tillskapas. Detta är resurskrävande, och kommer att kräva uthållighet över tid. Av särskild vikt är det att värna den samverkan som byggts upp över en längre tid med länets kommuner om regional utveckling. Inom den samverkan skapas förutsättningar att tillvarata Region Västerbottens och varje enskild kommuns unika behov av samverkan, samordning och kapacitetsbyggande.

Region Västerbotten kan genom regionala utvecklingsnämnden vara en föregångare i omställning för hela Västerbottens län fastän de inomregionala skillnaderna skulle kunna utmana förståelsen för skilda förutsättningar och behov hos de enskilda aktörerna. Många av de utmaningar som väntar är gemensamma, men de insatser som krävs för att möta utmaningarna kan se olika ut beroende på förutsättningarna som råder. En nära, tillitsfull och robust samverkan med länets kommuner är därför en viktig grundförutsättning för en långsiktigt hållbar tillväxt i regionen.